

Sisällöntuotantoa yrityshistoriana

Jussi Linnamo

Professori

Espoo

Rahan ohjaaja.

Teppo Vibola,

Yhdyspankki ja Merita 1950–2000.

Jyväskylä 2000. 389 siv.

Pitäjän- ja yrityshistoriat olivat kauan historiantutkijoiden keskuudessa paarialuokan hengentuotteita. Niitä pidettiin tendenssinomaisina kirjoitelmina, joita toimeksiantajien ambitiot ohjailivat. Niitä ei oikein haluttu edes lukea viranhaussa meriitiksi. Tilanne on muuttunut. Sodanjälkeisessä Suomessa on ilmestynyt runsaasti kaupunkien ja kuntien historioita, joita niiden tekijöiden ei ole tarvinnut hävetä tieteellisinä ansioina. Samaa on sanottava toimiala- ja yrityshistorioista. *Jorma Ahvenainen, Jaakko Auer, Yrjö Blomstedt, Riitta Hjerppe, Sakari Heikkinen, Markku Kuisma, Antti Kuusterä, Eino Lyytinen, Erkki Markkanen, Hugo E. Pipping, Kirsti Vepsä* ja *Jyrki Vesikansa* ovat, vain eräitä esimerkkejä mainitakseni, kirjoittaneet yrityshistorioita, jotka käyvät arvokkaista monografoista. Tutkiva journalismikaan ei ole jäänyt Suomessa sanattomaksi. *Heikki Hiilamo, Kustaa Hulkko, Antti-Pekka Pietilä, Jorma Pöysä, Mauno Saari* ja *Harri Saukkomaa* ovat tuoneet nopean, ajankohtaisen, pippurisen ja joskus harhaisenkin panoksensa Suomen uusimmasta taloushistoriasta käytyyn keskusteluun.

Uusille yrityshistorioille on ollut ominaista se, että kuvattavan yrityksen kehitys on kytketty Suomen taloushistorian tapahtumiin. Niissä on kerrottu sekä yrityksen pitkä linja että suhdannevaihteluiden vaikutukset siihen. Esille on tuotu niin alan teknologinen kehitys ja tehdyt innovaatiot kuin yrityksen tai alan suhteet julkiseen valtaan. Kirjoittajan suhde lähteisiin on ollut kriittinen. Todeksi tai ainoaksi näkökulmaksi ei ole hyväksytty vain kuvattavan yrityksen arkistoista löytyvää kantaa, vaan sitä on verrattu muihin lähteisiin. Muina lähteinä on käytetty muiden yritysten arkistoja (mikäli ne ovat avautuneet), lehdistöä, painettuja tieteellisiä julkaisuja ja muistelmia sekä tilastoja, joiden kehitys sodanjälkeisinä vuosina on ollut nopeata. Historiallinen päättely on ollut kirjoittajan oma tehtävä.

Jos edellä mainituista kriteereistä lähestyy esiteltävää kirjaa, niin lukijan mieli ei ilahdu. Tekijä ilmoittaa toimeksiantoonsa kuuluneen sen, että ”Yhdyspankin johto katsoi julkisen keskustelun kohdelleen pankkia väärin yhdistäessään pankkisektorin vaikeudet kokonaisuudeksi, jossa erot eri pankkien ja pankkiryhmien

välillä hävisivät”. Siihen, tapahtuiko näin, väitetään, että tässä tutkimuksessa otetaan kriittinen kanta Yhdyspankin osalta. Toimeksiantossa halutaan vaikuttaa siis yhteiskuntaan, jotta se luopuisi vääristä luuloistaan. Tekijä myöntää tehtävän vaikeaksi, ei tehtävänannon kannalta, vaan koska ”muutoksen hahmottaminen oli pankkisektorin ulkopuolelta tulleelle kirjoittajalle vaikeata ja vaati normaalia suurempaa panostusta työhön aina perusasioista lähtien”. Kirjoittaja käytti työhön aikaa neljä vuotta. Viiteluettelo käsittää yksitoista 2-palstaista sivua. Sillä annetaan vaikutelma tieteellisestä työstä.

Tekijä kirjoittaa moitteettomasti, mutta perinteelliseen tapaan, kirjan yleishistorialliset luvut suomalaisesta pankkisektorista, Yhdyspankin omistajista, pankin johtoelimistä, henkilöstöstä ja henkilöpolitiikasta, konttoriverkostosta, kiinteistöistä, atk:sta, henkilö- ja yritysasiakkaiden välisestä suhteesta ja muista vastaavista kysymyksistä, joissa pankin hallinto on tutkimuskohteena. Tekijä ei problematisoi pankin johdossa mahdollisesti ilmenneitä eturistiriitoja, joissa vastakkaisia intressejä olisivat edustaneet johtokunta ja hallintoneuvoston sisäpiiri. Tarkoitin sisäpiirillä niitä hallintoneuvoston jäseniä, jotka edustivat samanaikaisesti pankin suuria luottoasiakkaita ja osakkeenomistajia.

Teoksesta kokonaisuudessaan käy riittävän selvästi ilmi, että Suomen Yhdyspankin luottotappiot olivat suhteellisen pienet pankkikriisin aikana. Samaten tuodaan esille, että Yhdyspankki maksoi moitteettomasti takaisin valtion pääomasijoituksen. Yhdyspankki ei täten rasittanut valtion budjettitaloutta. Tästä asiasta lieenee yhteiskunnassa ollut harhaisia käsityksiä. Samaten kirjasta käy ilmi kiitettävän selvästi, että PYP/SYP/ Merita pankin toiminta-ajatus muuttui elinkeinoelämän rahoittajasta, pank-

kien kokokilpailijan ja asianomistajistaan huolehtivan pankin vaiheiden kautta osakkeenomistajapankiksi. Se, miten eri vaiheisiin tultiin, kuvataan lähes konfliktittomaksi.

Kysymys siitä, kuinka paljon Yhdyspankin historiaan kuuluvat Merita- ja varsinkin Nordbanken-fuusio, on taloushistoriallinen valinta. Se ei ole tietenkään ollut pelkästään tekijän harkinnassa, vaan se on ratkaistu toimeksiantajan käsityksen mukaisesti. On selvää, ettei ajankohtaiseen yrityshistoriaan voi juuri olla käytettävissä muuta aineistoa kuin vuosikertomukset ja henkilöhaastattelut. Kirjoitetut 19 sivua tuovat esille numerotietoina vain konttorien ja henkilöstön lukumäärän kehityksen, yritysjohton eräät henkilönimet ja yhden organisaatiokaavan. Muut taloushistorialliset tietomme eivät sanottavasti kartu yli sen, mitä oli jo saatavissa tavallisista talousjulkaisuista ja tutkivien journalistien kirjoista. Ne ovat ainoat lähteet, joihin viitataan. Arkistot eivät ole auneet. Se, että tiedot ovat yksissä kansissa, on toki sinänsä jossakin määrin arvokasta.

Kuvattavan pankin taloudelliset lukusarjat loppuvat vuoteen 1995 eli vuoteen, jolloin Suomen Yhdyspankki Oy emopankkina ja konsernina teki viimeisen tilinpäätöksensä. Uusi fuusioitu pankki ei ollut enää vaihtelevaniminen yhdyspankki. Vanhan Yhdyspankin osuutta ei saa enää ulos Merita-pankin tilinpäätöksistä. Merita-pankin tilinpäätöstietoja ei ole lukusarjana esitetty. Monet tiedot on esitetty vuoden 1995 rahassa. Se tietenkin helpottaa lukijaa hahmottamaan esitettyjen lukuarvojen luokkaa ja ilmiön reaalista kehitystä. Lukija olisi hyötynyt vielä enemmän, jos kirjassa olisi jossakin kohden esitetty deflaattorina käytetty hintaindeksi. Indeksien valinta vaikuttaa tulokseen.

Pankkihistoriassa olisi ollut hyödyllistä kertoa suhdannevaihteluiden merkityksestä pan-

kin toiminnalle. Kirjassa on tosin Yhdyspankin entisen pääekonomistin *Kalevi Kososen* kirjoittama 7-sivuinen luku ”Yhdyspankki kansantaloudessa”. Se on moitteetonta aikakauslehti Unitaksen tuottamaa varmaa tietoa. Sitä ei ole lainkaan hyödynnetty luvuissa, joissa käsitellään liiketoiminnan volyymin muutoksia, tasetta, tuloja ja menoja, voittoa ja osinkoja. Suhdanteiden systemaattisella huomioonottamisella olisi ollut melkoinen merkitys tulkinnessa.

Suhdanteet ovat vaikuttaneet paitsi pankin omaan ja pankin asiakkaiden toimintaan myös Suomessa harjoitettuun rahapolitiikkaan. Suomen Pankki yritti parhaan ymmärryksensä mukaan ja suhdanteisiin vaikuttaakseen antaa pankeille erilaisia määräyksiä ja ohjeita. Kyseessä ei ollut vain Suomen Pankin yleinen pahansuopaisuus, joka aiheutti pankille ja niiden asiakkaille tulojen menetyksiä ja kuluja. Suomen Pankki on yrittänyt ehkä vaikuttaa myös kansantalouden kokonaisuusyntään.

Vihola käyttää paikka paikoin epäsystemaattisesti erästä suhdannemallia, joka on hämmästyttävässä määrin 1700-luvun kvantiteettiteoriaa muistuttava. Poimin eräitä esimerkkejä: ”Hintojen jyrkkä kohoaminen perustui ennen muuta likviditeetin voimakkaaseen kasvuun ...”, ja ”Suuri osa kansantalouden vahvasta kasvusta oli kuitenkin vain likvidin rahan määrän kasvusta aiheutunutta illuusiota, jolla ei ollut pitävää pohjaa.” Likviditeetin kasvusta väitetään aiheutuneen ikäviä ilmiöitä. Vihola kertoo naïviudessaan yllättävän tavan, jolla pankkikriisistä olisi voitu selviytyä: ”Jos pankkien asiakkaat olisivat pystyneet vastaamaan sitoumuksistaan, pankkikriisiä ei olisi syntynyt.” Kurjinkaan provinsisilehti ei olisi osuvampaan analyysiin pystynyt.

Kirjassa esiintyy myös Viholan mielipide keskuspankin ja muiden pankkien suhteesta:

”Kassavarantotalletukset ovat myös tulonsiirto pankeilta keskuspankille, sillä kassavarantovelvoite on käytännössä koroton tai markkinakorkoa selvästi halvempi luotto keskuspankille, joka voi lainata saman rahan edelleen kovempaa korkoa vastaan.” Tulonjakopolitiikkaa rahapolitiikka on kieltämättä, mutta ei pelkää keskuspankin ja muiden pankkien välillä. Keskuspankin ensisijaisena tehtävänä ei ole kasvattaa korkomarginaalilla ylijäämäänsä. Setelinanto-oikeus olisi siihen jo hyvä keino.

Viholan käsitys Suomen Pankin johtokunnan jäsenten virasta on omalaatuisuudessaan yllättävä: ”Yhdyspankki oli 1950-luvulla luovuttanut kaksi johtokunnan jäsentään keskuspankille, kun sekä *Klaus Waris* että *Rainer von Fieandt* olivat siirtyneet Suomen Pankin palvelukseen. Olisi siten ollut luultavaa, että keskuspankissa olisi ymmärretty Yhdyspankin toimia.” ja ”Suomen Pankin johtokunnan jäsenistä ja johtokunnan puheenjohtajista myös *Rolf Kullberg* oli lähtöisin Yhdyspankin johtokunnasta. Hänenkään pääjohtajakautenaan Yhdyspankin ja keskuspankin suhteet eivät olleet läheiset, ...” Jos edelliset väitteet ovat omituisia, harhainen on seuraava väite: ”*Göran Ehrnrooth* ja *Matti Virkkunen* yhteistoimin järjestivät Suomen Pankin pääjohtajan virasta kaupakorkeakoulun kansleriksi siirtyneelle *Klaus Warikselle* tarpeellisia lisäansioita ja näkyvyyttä suomalaisten suuryhtiöiden hallitusten jäsenenä.”

Vihola toteaaakin, että liikepankkien oli vaikeata mukautua keskuspankin nopeasti muuttuviin ohjeisiin. ”Suomen Pankin oli periaatteessa helppo päättää rahapolitiikan kiristämisestä tai löysentämisestä kulloisenkin suhdannevaiheen mukaisesti... Keskuspankille tästä ei koitunut ongelmia, mutta kenttää edustavat pankit olivat vaikeuksissa muuttuvien kiintiöi-

den, korkojen ja ohjeitten kanssa”. ”Kaiken kaikkiaan Yhdyspankin ja Suomen pankin (kirjoitustapa Viholan) suhteita voidaan luonnehtia niin, että Yhdyspankki oli lojaali keskuspankin politiikalle ja pyrki mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan sen tavoitteita”, ... mutta ”Pankki pyrki huolehtimaan asiakkaistaan selaisissakin olosuhteissa, joissa rajoituksia ja ohjeita voitiin pitää kyseenalaisina.” ”Yhdyspankissa ei oltu piittaamattomia keskuspankin rajoitusten ja määräysten suhteen. Ilmeisesti niitä olisi jopa kirjaimellisesti noudatettu, mikäli siihen olisi ollut mahdollisuus.” Minulle tuli tätä lukiessani jostain syystä mieleen Suomen Yhdyspankin ohella Suomen Hiihtoliiton kootut selitykset Lahden MM-kisojen doping-uutisten yhteydessä.

Pankkitarkastusvirastosta Viholan tiedot ovat puutteelliset. Viraston tehtäviin ei kuulu- nut 1930-luvulta lähtien Säästöpankkitarkastuksen ja Osuuspankkitarkastuksen valvonta. Väärin siteeratusta alaviitteessä ei edes niin väitetä. Virastossa oli jo vuodesta 1970 eikä vasta 1985 lukien kolme tarkastustoimintaa harjoitettava osastoa. Liikepankkien tarkastustoimintaa ei 1980-luvun alussa hoidettu enää vain pankkiylitarkastajan ja kahden pankkitarkastajan voimin. Lähteenä on käytetty Suomen valtiokalenteria vuosilta 1980–1990. Tässä teoksessa kerrotaan kuitenkin vain vakinaiset virkamiehet. Ylimääräiset liikepankkeja tarkastavat virkamiehet olisivat löytyneet PTV:n vuosikertomuksista. Pankkitarkastusvirasto ei todellakaan esittänyt, että eräiden pankkien toimintaa tulisi supistaa, koska se ei olisi perustunut lakiin.

Edellä olevat sitaattit kertovat toisaalta kirjoittajan asenteesta, toisaalta lähteistä piittaamattomuudesta. Tilastotietoja säästöpankkien tilinpäätöksistä Vihola ammentaa teoksesta,

jonka nimi on *Väisänen, Jari*, Suomen taloushistoria toisen maailmansodan jälkeen. Virtuaalikampuksen opintojakso. <http://www.jyu.fi/~jajape/thi/.26.6.2000>. Internet-teoksen siteeraaminen on trendikästä, mutta taloushistorioitsijan olisi tässä yhteydessä saattanut olettaa turvautuvan Suomen viralliseen tilastoon, josta käyvät ilmi säästöpankkien ylijäämät vuoden 1984 jälkeen eli esim. vuosina 1985–1989. Samaten on lukijan kannalta yllättävää, että Englannin labour-puolueen pankkien kansallistamissuunnitelmien parhaana lähteenä on *Mika Tiivolan* arkisto. Muualta olisi ehkä vivahteellisempaa tietoa asiasta löytynyt.

Pankkien kilpailun kannalta tärkeä korkosopimus selitetään Suomen Pankin konnuudesta johtuneeksi ja nimenomaan liikepankkeja sortavaksi. On jossakin määrin hämmästyttävää, ettei Vihola ole tutustunut asiasta kirjoitettuun laajaan kirjallisuuteen. *K.J. Kallialan* von Fieandtin juhlaKirjaan kirjoittamasta artikkelista alkaen sopimuksen vaiheista ovat perusteellisesti kirjoittaneet mm. *Hugo E. Pipping* ja *Antti Kuusterä*. Asiasta on tietoa edelleen *J.K. Paasikiven* päiväkirjoissa vuosilta 1914–1934. *Risto Ryti* oli sopimuksessa mukana, mutta aloite siihen on selvästi tullut pankkien taholta. Pankit eivät silloinkaan olleet innokkaita vapaan korkokilpailun kannattajia. Uskottava ei ole teollisuuden ja rakennustoiminnan kannalta Viholan väite: ”Korkokannan alentaminen toteutettiin 1950-luvun alussa pankkien ja talouselämän yhteisestä vastustuksesta huolimatta”.

Kun pankkien yrityshistoriaa kirjoitetaan olisi toivottavaa, että kirjoittaja tuntisi pankkitoiminnan termit. Vihola puhuu monin paikoin vuorotellen omista varoista ja omasta pääomasta lähes synonyymeina: ”Kun lisäksi paikallispankkien omien varojen määrittely oli selvästi vaikeampaa kuin liikepankkien, ...” tai ”Toisen

maailmansodan aikana inflaatio iski suomalaisiin pankkeihin raskaasti. Iso osa niiden omista varoista oli rahana, joka inflaation seurauksena menetti suurimman osan arvostaan.” Hämmästyttävä ja epäselvä on seuraava väite ”Pankki poikkesi tilinpäätöskäytännöltään melkoisesti monesta muusta pörssiyhtiöstä. Kun esimerkiksi teollisuusyhtiöiden arvo kohosi automaattisesti sen varastojen, laitteistojen ja kiinteistöjen arvon kohotessa inflaation mukana, pankki ja pankin arvo ei kehittynyt samalla tavalla. Pankkiin sidotun osakepääoman suojaaminen inflaatiolta oli pankin tehtävä itse, mikä tarkoitti käytännössä sitä, että oma pääoma oli sijoitettava kiinteistöihin, joiden arvo seurasi inflaation kehitystä. Samasta syystä liikevoitosta oli tehtävä verolain sallimissa rajoissa runsaasti erilaisia varauksia, joilla tuettiin pankin omien pääomien kehitystä ja jotka kasvativat pankin tilivuoden voittoa.”

Vihola kertoo myös agiosta, jolla hänen käsitöksensä mukaan ”tarkoitetaan valuutanvaihdosta pankille korvauksena jäävää provisiota.” Saatu provisio ei kai voi olla muuta kuin positiivinen tuottoerä. Annetusta määräelmästä huolimatta jo seuraavalla sivulla todetaan agion painuneen negatiiviseksi. Vihola ei tunne standardisoituja optioita tai futuureja, joita varten oli luotava markkinat. Hän luulee, että Suomen Optimeklarit perustettiin, koska ”yhtiöt laskivat liikkeeseen optiolainoja, joihin liittyy oikeus myöhemmin määrääjän kuluttua ostaa yhtiön osakkeita ennakolta sovittuun kiinteään hintaan.” Vihola hämmästelee niinkään, että ”ulkomaisen sivukonttorin vastuut laskettiin koko pankin vastuisiin pankin vakavaraisuutta arvioitaessa.” Olisi ollut suuri ihme, jos sivukonttorin varat, velat ja vastuut eivät olisi pankin tilinpäätöksessä mukana. Sivulla 252 kuvattu valuutan riskiposition purku oli pan-

kin kannalta lopullinen tappio. Se on riippumaton kirjanpitokäytännöstä. Käytäntö voi vaikuttaa vain siihen ajankohtaan, mihin tappio kohdistetaan. Tappio ei poistu periodisoiden.

Vihola kertoo useissa paikoissa, miten arvostukset oli suoritettu muiden pankkien kuin Yhdyspankin taseissa. Lähteinä on käytetty Yhdyspankin toimihenkilöiden haastattelutietoja. Niitä löytyy sivuilla 148, 159, 266–267, 317–318 ja 322–323. Se, että Vihola on tyytynyt näin yksipuolisiin arviointeihin, on hämmästyttävää. Tulevissa yrityshistorioissa näitä tuloksia tarkasteltaneen kriittisesti.

Paitsi HOP:n ja KOP:n fuusiota Yhdyspankkiin kirjassa käsitellään myös eräiden Yhdyspankin omien ongelma-asiakkaiden asioita. Fuusioitujen pankkien arkistot kuuluvat Meritan arkistoihin ja siten Yhdyspankin historian lähteisiin. Sen sijaan pankin ongelma-asiakkaat Villateollisuus, Vuoksenniska, Salora, Tampella, Wärtsilä Meriteollisuus ja Asko aiheuttavat yrityshistorialle moraalisia ongelmia. Pankkilait kielsivät ja kieltävät edelleen ns. pankkisalaisuuden ilmaisemisen. Vihola itse ei syyllisty mihinkään rikkeeseen, mutta Viholalle asiat kertoneet Yhdyspankin entiset virkamiehet ovat saattaneet syyllistyä pankkisalaisuuden rikkomiseen. Asiaa on tosin varmistettu Viholan mukaan siten, että Merita-konsernin lakimiehet ovat katsoneet, ettei käsikirjoituksessa käsitellä kysymyksiä, jotka kuuluvat pankkisalaisuuden piiriin. Oikeusjuttua ei ehkä tule, mutta jotkut Nordean nykyiset asiakkaat voivat huolestua siitä, että konsernissa on esiintynyt hölösuisuutta.

Kirjan mielenkiintoisen oikeuspoliittisen osan muodostavat pankinjohtaja *Christer Ekmanin* paperit. Niistä käy ilmi pankissa harjoitettu laaja selvitystyö aiheesta, miten voimassa

olevaa lakia voitaisiin kiertää kulloinkin viranomaisten esille tuomassa kiistakysymyksessä.

Yhdyspankki oli ja on edelleen arvostettu pankki, jonka osaaminen tiedettiin ja tunnustettiin. Siksi on yllättävää, että sen ”maineenpalautus” on yritetty ilman ilmeistä syytä tässä kirjassa hoitaa lähes stalinistisella tavalla. Neuvostoliitossa tuotettiin nimittäin 1940-luvulla ja 1950-luvun alussa tietoa, jonka mukaan venäläiset olivat keksineet lähes kaikki asiat maailmassa. Vihola kertoo lähes kaikissa pankki-maailman innovaatioissa keksinnön tekijäksi Suomessa Yhdyspankin. Lähteenä on säännöllisesti jonkin Yhdyspankin toimihenkilön haastattelu. Tällä tavoin saadaan vanhaa kilpakumppania ja kehnoa Kansallis-Osake-Pankkia mollatuksi. Neuvostoliittokaan ei saanut maailman lukevaa väestöä uskomaan kaikkia päätömyksiään. Hämmästyttävän Viholan väitteiden joukossa on se, että Yhdyspankki siirtyi jo 1960-luvun lopulta lähtien marka- ja valuuttaliquiditeetti-positioiden ATK-pohjaisiin seurantalajärjestelmiin. Se olisi tapahtunut jo paljon aikaisemmin kuin muualla maailmassa siirryttiin reaaliajassa toimiviin on-line-järjestelmiin.

Lopuksi vielä pieni cocktail Viholan väitteitä: ”tämä kansantalouden sektori (liike-elämä) ei tulevaisuudessa pysty kartuttamaan pankin luotonantoon käytettäviä varoja, vaan ne on hankittava yhä suuremmissa määrin yksityiseltä sektorilta.” ”Pitkään kestänyt lakko näyttäisi vaikuttaneen suomalaisten tapaan hoitaa raha-asioitaan. Ennen vuoden 1990 pankkilakkoa suomalaiset olivat yleisesti arvioiden esimerkillisiä ja täsmällisiä laskujensa maksajia.” Yhteydessä, jossa puhutaan 1950- ja 1960-luvun vaihteesta tapahtuneesta palkka pankkiin -järjestelmien sisälleajoista, todetaan myös ”Muutos ei koskenut yksinomaan henkilö- vaan myös yritysasiakkaita, kun pankista tuli

käyttöpääoman rahoituksen ohella myös investointien rahoittaja, jossa roolissa olivat toiminneet ennen muuta Suomen Pankki, vakuutusyhtiöt ja Hypoteekkiyhdistys.” Viholan mielestä ei ole 1860- vaan 1960-luku. Samoin 1960-luvulla Suomessa ”yksityissektorista kehittyi elintason kohoamisen ja yleisen vaurastumisen mukana merkittävä taloudellinen tekijä.” Tämän viisauden viitteenä on Keskittymiskomitean mietintö ja *Jaakko Hongon* haastattelu. Jälkimmäinen kieltänee isyytensä.

On vaikeata ymmärtää, mitä seuraava virkesarja merkitsee: ”Vakavaraisuusvaatimus kokonaisuudessaan kohosi, vaikka toisaalta laskentatavan muutos alensikin korotuksen reaalista tasoa.” Niin ikään ei ole totta, että 1950- ja 1960-luvulla ”valtiontalous pyöri isolta osaltaan obligaatiolainojen varassa.” Prosenttilaskun vaikeus ilmenee virkkeestä: ”Suhdeluvut käyvät epäluotettaviksi seuraavista syistä: Suomen ja Ruotsin pankkien luottokanta oli 1980-luvun alussa vajaat 50 % kansantuotteesta ja myöhemmin 70–80 %. Luotonannon kasvu oli vielä paljon suurempi kuin kansantalouteen suhteutetut luvut kertovat, sillä talouden ylikuumenemisen seurauksena myös kansantalouden suuruutta osoittavat tunnusluvut kasvoivat erittäin voimakkaasti.” Viholan mukaan vienti heikkeni Suomessa siksi, että kotimainen kysyntä söi kaiken: ”Vuosikymmenen alussa viennin osuus bruttokansantuotteesta oli noin kolmannes, mutta vuosikymmentä myöhemmin enää hivinen yli 20 %. Muutoksen syynä oli kotimaan kysynnän kasvu, joka muutti kansantuotteen rakennetta merkittävästi.”

Vihola tuo myös uuden merkityksen termille kasinotalous, se on ”kehitysyhtiöiden omistajavallan tavoittelu ja lujittaminen kuului siihen laajaan kokonaisuuteen, jota kriittisessä ja arvovarausten leimaamassa kielenkäytössä kut-

sutaan kasinotaloudeksi.” Uutta tulkintaa edustaa Viholan väite: ”Pankkikriisiin ja suuriin luottotappioihin johtaneet luottopäätökset tehtiin viimeistään vuosina 1986–89, ja jo tehtyjen virheiden korjaaminen ei pankkitoiminnassa ole yleensä mahdollista.” Mitään empiiristä tai haastattelutietoa ei Vihola tulkinnalleen esitä, jollei siksi lueta sitä kymmenen konkurssin tehneen asiakkaan otosta SYP:n Helsingin piirin alueelta, josta hän kertoo kirjasaan. Missään muussa tutkimuksessa ei ole kerrottu näin pitkistä luottojen keskimääräisistä kiertoajoista. Ehkä tämä Viholan esittämä tieto on saatu kuuluisalta siniseltä taivaalta.

On vaikeata ymmärtää, miksi arvossapidetty Yhdyspankki on julkaissut näin keskeneräisen teoksen. Vaikka kirjassa ei olisi tekstiä lainkaan, niin kirjan kuvitus, käytetty paperi ja kauniit kannet olisivat riittäneet tekemään siitä kirjahyllyjä koristavan lahjaesineen. Kun kirjan tekstissä esitetyt virheelliset tiedot ja tietämättömyydet on pyritty peittämään mahtipontisella moralisoinnilla, on lopputuloksena epäonnistunut sisällöntuotanto eikä suinkaan Pippingin aikaisemman Yhdyspankin historian arvokkaita perinteitä jatkava teos. □